

การขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย
DRIVING THE POLICY FOR DEVELOPING SPECIAL ECONOMIC ZONES
(SEZS) IN THAILAND

¹อติพร เกิดเรือง และ ²ชัยพัฒน์ พันธุ์วัฒนสกุล

¹Atiporn Gerduang and ²Chaipat Phanwattanasakul

¹มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด, ประเทศไทย

²กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ

¹Stamford International University, Thailand

²Department of Learning Encouragement, Ministry of Education

¹dr.atiporn@gmail.com, ²p_chaipat@hotmail.com

Received : February 12, 2023; Revised : March 28, 2024; Accepted : April 30, 2024

บทคัดย่อ

การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones: SEZs) เป็นการกำหนดพื้นที่เฉพาะเพื่อประโยชน์ทางการค้าและการลงทุนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่กำหนด เพื่อกระจายความเจริญไปสู่พื้นที่ต่างๆ ไม่ให้เกิดการกระจุกตัวของเศรษฐกิจเฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เป้าหมายการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ 1) เพื่อดึงดูดให้เกิดการสร้างงานในเขตเศรษฐกิจ 2) สร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ อันก่อให้เกิดรูปแบบเชิงบวกในด้านเศรษฐกิจ โดยการลงทุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ปฏิรูปเศรษฐกิจ เป็นต้น และ 3) สร้างความมั่นใจทางเศรษฐกิจ อันเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน โดยอาศัยกลไกความร่วมมือจากหน่วยงานทุกภาคส่วน สำหรับกระบวนการพัฒนาขับเคลื่อนนโยบายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทยนั้น จำแนกเป็น 4 ภาคส่วน ได้แก่ 1) ภาครัฐบาล 2) ภาคเอกชน 3) ภาคประชาชนในพื้นที่ และ 4) ภาคหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลเขตเศรษฐกิจ โดยมีรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจพิเศษ ประกอบด้วย 1) รูปแบบกิจกรรมด้านการผลิต (Manufacturing) 2) รูปแบบกิจกรรมด้านการค้า (Trade and Logistics) และ 3) รูปแบบกิจกรรมด้านการพัฒนาท่องเที่ยว (Tourism Development) การตรวจสอบผลของการพัฒนาขับเคลื่อนในเชิงนโยบายของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย ได้กำหนดไว้ 4 ส่วนสำคัญ ได้แก่ 1) การพัฒนา

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

² อาจารย์ ดร. รองอธิบดี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ

โครงสร้างพื้นฐาน 2) การพัฒนาโครงการด้านสังคม สาธารณสุข แรงงาน/ผู้ประกอบการ และการเพิ่มศักยภาพพลกลไกในพื้นที่ 3) การพัฒนาการลงทุน และ 4) มาตรการส่งเสริมการลงทุน

คำสำคัญ: เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ, การพัฒนา

Abstract

Special Economic Zones (SEZs) involve the designation of specific areas for the benefit of trade and investment in specified economic activities to distribute prosperity to various areas without clusters in particular areas. The goals for establishing the SEZs can be divided into 3 aspects, including 1) to attract work creation in the economic zones, 2) to create economic sustainability that leads to positive economic models by investing and developing infrastructure and reforming the economy etc., and 3) to create confidence in the economy as a tool for building sustainability by relying on collaborative mechanisms from organizations in all sectors. The process to drive the policy for developing SEZs in Thailand is classified into 4 sectors, namely 1) the government sector, private sector, and public sector in the areas, and 4) the organizational sector, which has responsibility for supervising the SEZs. The SEZ activity models consist of 1) a manufacturing model, 2) a trade and logistics model, and 3) a tourism development model. The results of the policy-driven development in the SEZs in Thailand were examined in 4 main aspects, including 1) the development of infrastructure, 2) the development of structures in society, public health, workers/entrepreneurs, and increased mechanical potential in the areas, 3) the development of investment, and 4) measures for investment promotion.

Keyword: Special Economic Zones, Development

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศหลายประการ อาทิ การค้าระหว่างประเทศ บทบาทของประเทศมหาอำนาจต่อประเทศในภูมิภาค การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติต่างๆ และการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันและศักยภาพของประเทศ ประเทศไทยจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเชิงพื้นที่โดยใช้ประโยชน์จากความสามารถที่ต่าง และ

การลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐที่กระจายไปยังพื้นที่ในภาคต่างๆ อย่างต่อเนื่อง สามารถพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพรองรับการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น และส่งเสริมภาคการผลิตและบริการที่เน้นใช้เทคโนโลยียุคใหม่ ดังที่ผ่านมามาภาครัฐได้ขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดนและให้ความสำคัญกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษที่เป็นพื้นที่เศรษฐกิจใน 4 ภาค เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจใหม่ (New Growth Poles) เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นแหล่งสร้างงานสร้างรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ และพื้นที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากภายในพื้นที่รวมทั้งกับพื้นที่เศรษฐกิจอื่นๆ ของประเทศ เพื่อกระจายประโยชน์และสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการและชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนา ภายใต้ความเชื่อมโยงตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความสามารถในการแข่งขัน และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 หมายเหตุที่ 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ปลอดภัย เด็บโตได้อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ โดยพัฒนาต่อยอดเขตเศรษฐกิจพิเศษระเบียงเศรษฐกิจทั้ง 4 ภาค ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้เกิดการกระจายความเจริญและกิจกรรมทางเศรษฐกิจไปสู่ภูมิภาค โดยมีเป้าหมายสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่มุ่งสร้างความเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมและยกระดับการลงทุนในพื้นที่ซึ่งมีตัวชี้วัดสำคัญ ได้แก่ 1) อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมที่มีเป้าหมายการขยายตัว EEC ร้อยละ 6.3 ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ร้อยละ 5 และเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ร้อยละ 3 และ 2) มูลค่าการลงทุน EEC 5000,000 ล้านบาท ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ 150,000 ล้านบาท และเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน 10,000 ล้านบาท (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2667)

อย่างไรก็ดี การดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ก่อเกิดผลการเปลี่ยนแปลงหรือความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศให้ไปในทิศทางที่เหมาะสม จึงควรมีการรวบรวมวิเคราะห์ หาข้อสรุปที่สำคัญในการประเมินผลนโยบายการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย อันนำไปสู่การเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาศักยภาพสามารถเชื่อมโยงการค้า การลงทุน โดยมีความมุ่งหวังว่าเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones: SEZs) และยังช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับความเป็นอยู่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

หลักการของการประเมินผลนโยบาย

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลนโยบาย สามารถนำเสนอออกเป็นหัวข้อที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. หลักการของการประเมินผลนโยบาย

หลักการของการประเมินผลนโยบายประกอบด้วย 2 ประเด็นหลัก คือ ประเด็นแรกธรรมชาติของนโยบายสาธารณะ ประกอบด้วย นโยบายสาธารณะที่ยึดถือเป้าหมาย เป็นผลที่เกิด

จากการกระทำร่วมกันของรัฐบาล สิ่งทีรัฐบาลตัดสินใจแล้วและเลือกที่จะดำเนินการ ในแง่ของการกระทำของรัฐบาลที่ตอบสนองต่อปัญหาที่รัฐบาลจัดทำเพื่อแก้ปัญหา นั้น ประเด็นที่ 2 นโยบายสาธารณะ ประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ 1) นโยบายเชิงอภิมาน (Meta Policy) เป็นนโยบายที่เกิดจากการเปรียบเทียบและรวบรวมประเมินผลนโยบายจำนวนมากเข้าด้วยกัน Meta Policy มีความสลับซับซ้อนครอบคลุมหลายประเด็น และยังส่งผลต่อหน่วยงานต่างๆ 2) นโยบายสาธารณะ (Public Policy) อีกนัยหนึ่งก็คือทางเลือกสำคัญ (Important choices) ซึ่งประกอบด้วย นโยบายการจัดสรรทรัพยากร นโยบายการกระจายทรัพยากร และนโยบายเชิงการจัดระเบียบกฎเกณฑ์

2. เกณฑ์การประเมินผลนโยบาย

การประเมินผลนโยบายสาธารณะให้สัมฤทธิ์ผลนั้น ต้องคำนึงถึงเกณฑ์ที่จะใช้ เพราะจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรับผิดชอบต่อนานที่ นโยบายสาธารณะก็จะบรรลุผลสำเร็จได้ ในการกำกับดูแล ควรคำนึงถึงเกณฑ์ 11 ข้อ ดังต่อไปนี้ 1) การวัดประสิทธิผล (Effectiveness Measurement) 2) การวัดประสิทธิภาพ (Efficiency Measurement) 3) การวัดความพอเพียง (Adequacy Measurement) 4) การวัดความเป็นธรรม (Equity Measurement) 5) การวัดความพอใจ (Satisfaction Measurement) 6) การวัดการตอบสนองความต้องการ (Responsiveness) 7) การวัดความก้าวหน้า (Progress Measurement) 8) การวัดความเสียหายของโครงการ (Externalities Measurement) 9) การวัดผลกระทบ (Impacts Measurement) 10) การวัดความเหมาะสม (Appropriate Measurement) และ 11) การวัดการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation Measurement)

3. ประเภทการประเมินผลนโยบาย

การจำแนกประเภทการประเมินผล จะพิจารณาจากเป้าหมายของการประเมิน แบ่งออกเป็น

3.1 การประเมินแบบเทียม (Pseudo Evaluation) เป็นการประเมินผลที่ใช้แนวทางซึ่งใช้วิธีการที่มีกฎเกณฑ์เพื่อให้ทราบถึงผลของนโยบายอย่างเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ เช่น การใช้เลขดัชนี การแสดงด้วยกราฟ การแสดงด้วยตาราง เป็นต้น

3.2 การประเมินแบบเป็นทางการ (Formal Evaluation) เป็นการประเมินผลที่ให้ความสำคัญกับข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องและเชื่อถือได้เกี่ยวกับผลนโยบาย โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบายที่กำหนด แบ่งเป็น 4 รูปแบบ การประเมินเพื่อการพัฒนา การประเมินกระบวนการย้อนหลัง การประเมินแบบทดลอง และการประเมินแบบผลลัพธ์ย้อนหลัง

3.3 การประเมินผลแบบการตัดสินใจเชิงทฤษฎี (Decision Theoretical Evaluation) เป็นแนวทางการประเมินผลที่มุ่งใช้คุณค่าหรือผลประโยชน์ของประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์ประเมิน เน้นการพยายามในการเอาวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดโดยใช้ความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมาสรุปเป็นข้อยุติ เช่น การระดมสมอง การวิเคราะห์สำรวจเทคนิคเดลฟายและสมัชชาชนเชิงลึก ฯลฯ

การประเมินผลนโยบายนั้นจะเกิดผลสำเร็จลุล่วงได้ต้องอาศัยผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงประชาชนในการขับเคลื่อนความสำเร็จของ

นโยบาย เพื่อช่วยให้ทราบถึงผลกระทบ ปัญหาและอุปสรรค เพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจ กำหนด พัฒนา หรือยกเลิกนโยบาย เหล่านี้จะช่วยในการการบริหารจัดการนโยบาย แผนงานและโครงการให้ได้ผลสัมฤทธิ์ในระยะยาว

กลไกการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

แนวคิดหลักของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones: SEZs) คือ การกำหนดพื้นที่เฉพาะเพื่อประโยชน์ทางการค้าและการลงทุนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่กำหนด เพื่อกระจายความเจริญไปสู่พื้นที่ต่างๆ ไม่ให้เกิดการกระจุกตัวของเศรษฐกิจเฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดยพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็น SEZs จะได้รับการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ทั้งในด้านสิทธิพิเศษทางด้านภาษี หรือการส่งเสริมการลงทุนเพื่อดึงดูดให้เกิดการลงทุนจากภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เป้าหมายหลักของ SEZs เพื่อกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจในการสร้างรายได้ รวมถึงการสร้างงาน และการยกระดับแรงงานให้มีทักษะผ่านการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากชาวต่างชาติที่เข้ามาลงทุนการพัฒนา SEZs เริ่มต้นในช่วงทศวรรษที่ 70 ในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออก และลาตินอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่กำลังพัฒนาเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ในภาคการผลิตแบบดั้งเดิม (Traditional Industry) ที่ใช้แรงงานเข้มข้น ผลจากการพัฒนา SEZs ในภูมิภาคดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายในการค้าและการลงทุนในประเทศเหล่านั้น ก่อให้เกิดแนวโน้มการส่งออกที่สร้างรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก ข้อมูลจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) พบว่า SEZs ขยายตัวจาก 176 แห่งใน 47 ประเทศจาก พ.ศ. 2529 เป็นกว่า 3,500 แห่ง ใน 130 ประเทศในปี พ.ศ. 2549 (World Bank, 2011) โดยลักษณะของ SEZs ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด ซึ่งในหลักการแล้วเป้าหมายการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ แบ่งออกเป็น 3 ประการหลัก คือ 1) เพื่อดึงดูดให้เกิดการสร้างงานในเขตเศรษฐกิจ 2) สร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ อันก่อให้เกิดรูปแบบเชิงบวกในด้านเศรษฐกิจ โดยการลงทุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ปฏิรูปเศรษฐกิจ เป็นต้น และ 3) สร้างความมั่นใจทางเศรษฐกิจ อันเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน โดยอาศัยกลไกความร่วมมือจากหน่วยงานทุกภาคส่วน

อย่างไรก็ตาม ไม่มีทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ หรือการค้าการลงทุนที่ตายตัวเกี่ยวกับเรื่องเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จะเห็นได้ว่า แนวคิดของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศหนึ่งอาจไม่สามารถใช้ได้กับอีกประเทศ การดำเนินงานของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในประเทศต่างๆ มีแกน (Core) ที่สำคัญร่วมกันในทุกประเทศคือ “Public Sector-Led Models” หรือแนวคิดที่รัฐเป็นแกนนำหลักในการพัฒนา แม้ทุกประเทศจะใช้แนวคิดนี้ แต่การที่แต่ละประเทศจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน การกำหนดพื้นที่ SEZs เช่นเดียวกันทั้งที่เป็นรูปแบบจำกัดอยู่ในประเทศ หรือชายแดนระหว่างประเทศ ภายใต้คำจำกัดความนั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท (World Bank, 2011) คือ

- 1) เป็นพื้นที่ที่ดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างชาติ (Foreign Direct Investment: FDI) จะเห็นตัวอย่างชัดเจนในประเทศจีนที่จัดพื้นที่สำหรับ FDI โดยเฉพาะ
- 2) เป็นพื้นที่ในการสร้างงาน เพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงาน ตัวอย่างของพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนี้ ได้แก่ ประเทศตุนิเซีย และโดมินิกัน เป็นต้น
- 3) เป็นพื้นที่สนับสนุนยุทธศาสตร์การปฏิรูปเศรษฐกิจที่อนุญาตให้มีการพัฒนาและการส่งออกอย่างไม่จำกัดรูปแบบ โดยตัวอย่างของ พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนี้ ได้แก่ ประเทศเกาหลีใต้ หมู่เกาะมอริเชียส และไต้หวัน เป็นต้น
- 4) เป็นพื้นที่ทดลองนโยบายและแนวทางสำหรับการพัฒนาประเทศแบบใหม่ ตัวอย่างของ พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนี้ ได้แก่ ประเทศจีน ที่ใช้พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ทำการทดลองนโยบายต่างๆ อาทิ กฎหมาย ผังเมือง แรงงาน เพื่อปรับใช้กับเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศ

สำหรับประเทศไทยมีการจัดตั้งรูปแบบเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมาเป็นเวลานานแล้ว เพียงแต่รูปแบบเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ อยู่ในลักษณะของพื้นที่อุตสาหกรรม หรือนิคมอุตสาหกรรม ยกตัวอย่างเช่น นิคมอุตสาหกรรมลาดกระบังที่เป็นรูปแบบของเขตอุตสาหกรรมส่งออก (Export Processing Zone: EPZ3) เป็นต้น หากพิจารณารูปแบบเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทยจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็นนิคมอุตสาหกรรมที่ให้ความสำคัญต่อการส่งออก อยู่ในพื้นที่ที่มีการคมนาคมที่สะดวกทั้งทางถนน ทางอากาศ หรือทางน้ำ อยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบที่สำคัญ สำหรับการการจัดตั้งพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดน มีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างกัน โดยมีการกำหนดจัดตั้งพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเริ่มต้นขึ้นจากการผลักดันของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกลยุทธ์ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากโครงการระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridors) โดย ADB ได้บรรจุแผนการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษไว้เป็นแผนปฏิบัติการ (Action Plan) เพื่อการเปลี่ยนระเบียบการขนส่ง (Transport Corridors) ให้เป็นระเบียงเศรษฐกิจเพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจเข้าไว้ด้วยกัน โดยเฉพาะในลุ่มน้ำโขงตอนล่าง ซึ่ง ADB ให้การสนับสนุนในรูปแบบของการช่วยเหลือในเชิงเทคนิค และงบประมาณ สศช. จึงได้ริเริ่มแผนการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา. 2557) โดยเฉพาะบริเวณชายแดนจากมติคณะรัฐมนตรีในวันที่ 19 ตุลาคม 2547 แต่อาจไม่สามารถผลักดันได้เนื่องจากข้อจำกัดของกฎหมายในบางประการ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2556 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ คือ “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2556” ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 24 กรกฎาคม 2556 (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2557) จากการประชุมคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ครั้งที่ 1/2557 เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ในระยะแรก 5 จังหวัดประกอบไปด้วย จังหวัดตาก มุกดาหาร สระแก้ว ตาก และสงขลา และในระยะที่ 2 อีก 5 จังหวัดประกอบไปด้วย จังหวัดเชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี และนราธิวาส ทั้งนี้ คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ได้มีการประชุม ครั้งที่ 2/2558 ได้

เห็นชอบกิจการเป้าหมายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งจะได้รับสิทธิประโยชน์ระดับสูงตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ 4/2557 จำนวน 13 กลุ่มกิจการ ประกอบด้วย 1) อุตสาหกรรมการเกษตร ประมงและกิจการที่เกี่ยวข้อง 2) เซรามิกส์ 3) อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง 4) อุตสาหกรรมผลิตเครื่องเรือน 5) อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ 6) การผลิตเครื่องมือแพทย์ 7) อุตสาหกรรม ยานยนต์ เครื่องจักรและชิ้นส่วน 8) อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ 9) การผลิตพลาสติก 10) การผลิตยา 11) กิจการโลจิสติกส์ 12) นิคมหรือเขตอุตสาหกรรม และ 13) กิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

สำหรับกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 1) เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ตามพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 โดยมีกลไกของคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (กพอ.) และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) ในการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนการพัฒนา 2) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และ 3) ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2564 โดยมีกลไกของคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กพศ.) และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนการพัฒนาครอบคลุมพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน 10 แห่ง ได้แก่ จังหวัดตาก เชียงราย กาญจนบุรี หนองคาย นครพนม มุกดาหาร สระแก้ว ตราด สงขลา นราธิวาส และระเบียงเศรษฐกิจ 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ซึ่งมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. 2567) โดยมีคณะกรรมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทำหน้าที่เป็นประธาน และมีคณะอนุกรรมการด้านสิทธิประโยชน์กำหนดพื้นที่ และศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ คณะอนุกรรมการด้านโครงสร้างพื้นฐาน และคณะอนุกรรมการด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ ทำงานร่วมกับระดับพื้นที่ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เพื่อประสานการขับเคลื่อนการพัฒนาให้เป็นไปตามนโยบายและสอดคล้องกับความต้องการของภาคส่วนในพื้นที่ และเพื่อเป็นช่องทางรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของภาคส่วนในพื้นที่เพื่อเสนอไปยังอนุกรรมการ รวมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา อย่างไรก็ตามได้มีการประชุมคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ในคราวประชุมครั้งที่ 1/2565 เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2565 เห็นชอบการประกาศพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษทั้ง 4 ภาค โดยมีขอบเขตเป็นระดับจังหวัด (กรมมีมติเห็นชอบเมื่อ 20 กันยายน 2565) ไว้ดังนี้ 1) ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง 2) ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา อุดรธานี และหนองคาย 3) พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคกลาง-ตะวันตก ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นครปฐม สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี และ 4) พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช

กระบวนการในการพัฒนาขับเคลื่อนนโยบายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

การพัฒนาขับเคลื่อนนโยบายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทยนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 4 ภาคส่วน ได้แก่ 1) ภาครัฐบาล รัฐบาลมีหน้าที่ในการสนับสนุนทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าที่จำเป็นในการเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตลอดจนสนับสนุนสิทธิประโยชน์ที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและปรับปรุงกฎระเบียบให้เอื้อต่อการแข่งขันของภาคเอกชน 2) ภาคเอกชน เอกชนมีหน้าที่เป็นผู้ลงทุนหรือผู้ร่วมลงทุนเพื่อการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่และกิจกรรมเป้าหมาย 3) ภาคประชาชนในพื้นที่ ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยเสนอแนะความคิดเห็นและข้อแนะนำเกี่ยวกับผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ และ 4) ภาคหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลเขตเศรษฐกิจ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลเขตเศรษฐกิจมีหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐบาล เอกชน และประชาชนในพื้นที่ เพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้เกิดการพัฒนาพื้นที่และการดำเนินการภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ประสบความสำเร็จ (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, ม.ป.ท. : 2-9)

โดยรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศ ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีศักยภาพและเป็นกิจกรรมที่ประเทศมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ทั้งนี้จากการทบทวนแผนในการพัฒนาประเทศ สามารถกำหนดรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป้าหมายได้ ประกอบด้วย 1) รูปแบบกิจกรรมด้านการผลิต (Manufacturing) ให้ความสำคัญอุตสาหกรรมสะอาด ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วย การผลิต การประกอบ การเก็บสินค้าคงคลัง การซ่อมสินค้า และกระบวนการอื่น ๆ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการผลิต 2) รูปแบบกิจกรรมด้านการค้า (Trade and Logistics) เน้นไปที่กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การนำเข้าและส่งออกสินค้า การเก็บรักษา การเก็บสินค้าคงคลัง การจัดแสดง การตรวจสอบสินค้า (Inspection) และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการค้าการลงทุนหรือกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์ เช่น การขนส่ง การกระจายสินค้า การเก็บสินค้าคงคลัง การบรรจุหีบห่อ การขนถ่ายวัสดุ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทางโลจิสติกส์ และ 3) รูปแบบกิจกรรมด้านการพัฒนาท่องเที่ยว (Tourism Development) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สถานที่พักอาศัยเพื่อการท่องเที่ยว กิจกรรมนันทนาการเพื่อสร้างให้เกิดความบันเทิง และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากทุนมนุษย์หรือทุนทางวัฒนธรรมนอกจากนี้เขตเศรษฐกิจยังไม่อนุญาตให้ประกอบกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อประเด็นทางด้านศาสนา ความมั่นคง สังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น การพนัน สิ่งเสพติด อุตสาหกรรมสกปรกที่ปล่อยสารเคมีหนัก และการค้าประเวณี เป็นต้น

การขับเคลื่อนนโยบายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย

จากการศึกษาวิเคราะห์ผลการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2567); หอการค้าไทย (2567); สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา (2567)) โดยมีผลการขับเคลื่อนในเชิงนโยบายของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย ดังนี้

1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ 1) จังหวัดเชียงราย พัฒนาด้านศุลกากรแห่งใหม่ ศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้าเชียงของ ทางหลวง อ.เชียงแสน อ.เชียงของ อ.เทิง อ.ดอกคำใต้ อ.เชียงคำ และทางเลี่ยงเมืองเชียงรายด้านตะวันตก 2) จังหวัดตาก พัฒนาทางเลี่ยงเมืองแม่สอดและสะพานข้ามแม่น้ำเมย 2 ทางหลวงหมายเลข 12 (ตาก-แม่สอด) สนามบินแม่สอด 3) จังหวัดกาญจนบุรี พัฒนาด้านศุลกากรบ้านพุน้ำร้อน ทางเลี่ยงเมืองกาญจนบุรี ทางหลวงแควน้อย 4) จังหวัดสงขลา พัฒนาด้านศุลกากรสะเดาแห่งใหม่ นิคมอุตสาหกรรมสงขลา (สะเดา) ด้านศุลกากรปาดังเบซาร์ ถนนสายปาดังเบซาร์ ทางหลวงด่านสะเดา 5) จังหวัดนราธิวาส พัฒนาปรับปรุงด้านศุลกากรสุโงโลก ขยายด้านศุลกากรบูเกะตา ทำเทียบเรือศุลกากรตากใบ 6) จังหวัดหนองคาย พัฒนาด้านศุลกากรหนองคายแห่งใหม่ ทางหลวงหมายเลข 212 ทางเลี่ยงเมืองหนองคายตะวันออก 7) นครพนม พัฒนาด้านศุลกากรนครพนมแห่งใหม่ ทางหลวงหมายเลข 22 สกลนครนครพนม ตอน 1 ทางหลวงหมายเลข 212 (นครพนม-ท่าอุเทน) 8) มุกดาหาร พัฒนาทางหลวง 12 (ภาพสินธุ์-บ.นาโค้ว ตอน 1 ตอน 2) ทางหลวง 212 (ห้วยใหญ่-ธาตุพนม) ทางหลวงหมายเลข 12 (บ.นาโค้ว-คำชะอี) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านศุลกากรมุกดาหาร 9) นิคมอุตสาหกรรมสระแก้ว ทางหลวงอรัญประเทศ-ชายแดนไทย (บ.หนองเอี่ยน) การปรับปรุงด้านพรมแดนคลองลึก ด้านศุลกากรอรัญประเทศ (บ.ป่าไร่) 10) ทางหลวงเลข 3 ตราด-หาดเล็ก ถนนทางเข้าท่าเทียบเรืออเนกประสงค์คลองใหญ่

2. การพัฒนาโครงการด้านสังคม สาธารณสุข แรงงาน/ผู้ประกอบการ และการเพิ่มศักยภาพพลไถในพื้นที่ ประกอบด้วย 1) ด้านสาธารณสุข/สุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ลดและป้องกันปัจจัยเสี่ยงจากมลพิษ ฝุ่นละอองควบคุมโรคติดต่อ/โรคอุบัติใหม่/ภัยสุขภาพ ตรวจสอบดูแลทรัพยากรป่าไม้ ของป่าและสัตว์ป่าในเขตฯ ชายแดน 2) ด้านความมั่นคง ได้แก่ ก่อสร้างอาคารที่ทำการ ตม. / อาคารผู้โดยสารขาเข้า-ขาออก การสนับสนุนรถเคลื่อนที่เพื่อให้บริการประชาชน 3) ด้านสนับสนุนกลไกในระดับพื้นที่ ได้แก่ การขับเคลื่อนเขตฯ ชายแดนของจังหวัด/ที่ทำการปกครองจังหวัด/ที่ทำการปกครองอำเภอ การสร้างองค์ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ การบริหารจัดการด้านแรงงาน สาธารณสุขและความมั่นคง 4) ด้านการศึกษา/การพัฒนาแรงงาน/ผู้ประกอบการ ได้แก่ การพัฒนาผู้ประกอบการและสร้างเครือข่ายนักลงทุน การฝึกอบรมฝีมือและเพิ่มทักษะแรงงาน การสนับสนุนชุดฝึกทักษะและทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน/คุณวุฒิการศึกษา การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การอบรมวิชาชีพในพื้นที่ให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคเอกชน ติดตั้งระบบตรวจจับใบหน้าบุคคลเฝ้าระวัง พัฒนาระบบสารสนเทศตรวจคนเข้าเมือง

3. การพัฒนาการลงทุน ประกอบด้วย 1) การลงทุนที่ได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมลงทุน (BOI) เช่น จังหวัดสงขลา : น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น ถังมือยางธรรมชาติ น้ำยางข้น ถังมือยางตรวจโรค ยางแท่ง ไม้อัด จำนวนลงทุน 9,129 ล้านบาท จังหวัดตาก : เครื่องนึ่งห่ม เครื่องหนัง บรรจุภัณฑ์พลาสติก วัสดุก่อสร้าง ยานยนต์ เครื่องจักรและชิ้นส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อาหารสัตว์ พลังงานไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาและไฟฟ้าจากขยะ จำนวนลงทุน 3,306 ล้านบาท จังหวัดสระแก้ว : บรรจุภัณฑ์พลาสติก อาหารสัตว์ และ Metal Parts จำนวนลงทุน 2,641 ล้านบาท จังหวัดมุกดาหาร : ผลิตภัณฑ์พลาสติก อาหารหมักสำเร็จรูป เครื่องมือและอุปกรณ์ก่อสร้าง และยางแท่ง จำนวนลงทุน 2,091 ล้านบาท และจังหวัดหนองคาย : ยางแท่ง พลังงานไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์ ไฟฟ้าจากขยะ ก๊าซชีวภาพ 2) สำหรับการลงทุนของต่างชาติ นักลงทุนจาก 9 ชาติ สนใจขอรับส่งเสริมการลงทุนใน SEZs 31 โครงการ วงเงินรวม 4,776 ล้านบาท ประกอบด้วยญี่ปุ่นและร่วมลงทุนไทย-ญี่ปุ่น มาเลเซีย ได้เห็นโอกาสเฉลี่ย เกาหลีใต้ อินเดีย จีน และร่วมลงทุนไทย-จีน เนเธอร์แลนด์และสิงคโปร์ 3) การลงทุนในนิคมอุตสาหกรรมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว 970.20 ล้านบาท และเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสงขลา 4,761.01 ล้านบาท 4) การขอใช้สิทธิประโยชน์ภายใต้มาตรการส่งเสริมการลงทุนของกรมศุลกากร ได้แก่ คลังสินค้าทัณฑ์บน จำนวนลงทุน 146 ล้านบาท ได้แก่ จังหวัดตาก มุกดาหาร สงขลา หนองคาย และเชียงราย เขตปลอดอากร จำนวนลงทุน 364 ล้านบาท ได้แก่ จังหวัดตาก หนองคาย และสงขลา 5) การให้สินเชื่อของ Exim Bank เพื่อการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย จำนวน 7.6 ล้านบาท และเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสงขลา จำนวน 20 ล้านบาท

4. มาตรการส่งเสริมการลงทุน ประกอบด้วย 1) การผ่อนปรนเงื่อนไขให้ SMEs อาทิ เงินลงทุนขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 5 ล้านบาท อนุญาตให้นำเครื่องจักรใช้แล้วในประเทศมาใช้ในโครงการที่ขอรับการส่งเสริมได้เกิน 10 ล้านบาท 2) การส่งเสริม BOI ได้ดำเนินการแบ่งเป็นกรณีกิจการทั่วไป และกิจการเป้าหมาย 13 กลุ่มกิจการเป้าหมาย (89 ประเภทกิจการ) จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 8 ปี ลดหย่อนได้ร้อยละ 50 และอีก 5 ปี ให้สามารถใช้แรงงานต่างด้าวได้ โดยยื่นสิทธิได้ตั้งแต่ 3 มีนาคม 2566 เป็นต้นไป และ 3) กรมสรรพากร ลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล จากร้อยละ 20 เหลือร้อยละ 10 ใน 10 รอบบัญชี สำหรับกรมศุลกากร ได้กำหนดให้มีการลดทุนจดทะเบียนของผู้ขอจัดตั้งคลังสินค้าทัณฑ์บนทั่วไป จาก 10 ล้านบาท เหลือ 5 ล้านบาท 2) ลดทุนจดทะเบียนของผู้ขอจัดตั้งเขตปลอดอากรจากทุนจดทะเบียนไม่ต่ำกว่า 60 ล้านบาทเป็นไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท และ EXIM BANK ให้สินเชื่อเพื่อการลงทุนในเขตพัฒนาพื้นที่พิเศษ

สำหรับแนวทางการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทยในแต่ละภูมิภาค ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการพัฒนาแรงงาน การสนับสนุนผู้ประกอบการ รวมถึงการถ่ายทอดเทคโนโลยีนั้น จึงควรขับเคลื่อนตามเป้าหมายของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ดังนี้

1) ภาคเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และลำปาง ควรมุ่งพัฒนาเป็นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์หลักของประเทศอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนา Creative Ecosystem

ให้เอื้อต่อการเป็นเมืองสร้างสรรค์ การพัฒนาสินค้าและบริการสร้างสรรค์ การสร้างแบรนด์และส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ การพัฒนาด้านการศึกษา วิจัย และพัฒนาบุคลากรด้านสร้างสรรค์

2) ภาคกลาง – ตะวันตก ประกอบด้วย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นครปฐม สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี ควรมุ่งพัฒนาเป็นฐานเศรษฐกิจชั้นนำ ด้านอุตสาหกรรมเกษตร การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมไฮเทคมูลค่าสูงเชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานคร และพื้นที่โดยรอบ และ EEC โดยเพิ่มความสามารถการแข่งขันของฐานอุตสาหกรรมเดิม ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งอนาคต ส่งเสริมการพัฒนาเขตการท่องเที่ยวเชิงมรดกโลกประวัติศาสตร์และการอนุรักษ์

3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น อุดรธานี และหนองคาย ควรมุ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์ชีวภาพแห่งใหม่ของประเทศด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ตลอดห่วงโซ่การผลิต โดยมุ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์ชีวภาพให้หลากหลาย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการลงทุนด้านเกษตร/อุตสาหกรรมชีวภาพและอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การพัฒนาการตลาดและประชาสัมพันธ์ และพัฒนาบุคลากรด้านเกษตรและอุตสาหกรรมชีวภาพ

4) ภาคใต้ ประกอบด้วย ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช ควรมุ่งพัฒนาเป็นศูนย์กลางของภาคใต้ในการเชื่อมโยงการค้า และโลจิสติกส์กับพื้นที่เศรษฐกิจหลักของประเทศ และภูมิภาคฝั่งทะเลอันดามันเป็นฐานการพัฒนาอุตสาหกรรมชีวภาพและการแปรรูปเกษตรมูลค่าสูง (ปาล์มน้ำมัน ยางพารา ผลิตภัณฑ์ประมง และอื่นๆ) เพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวสู่นานาชาติ เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงอ่าวไทยและอันดามัน การพัฒนาอุตสาหกรรมชีวภาพ การส่งเสริมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ตลอดจนการพัฒนาเพื่อส่งเสริมบทบาทเป็นประตูการค้าและโลจิสติกส์ในภูมิภาคภาคใต้

เอกสารอ้างอิง

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *การศึกษาความเหมาะสมโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่เขตพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตราด*. เข้าถึงได้จาก <http://www.acmecsthai.org/web/16.php?id=19883>
- หอการค้าไทย. (2667). *มุมมองหอการค้า: การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ*. กรุงเทพฯ: หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2667). *การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ: นโยบายการขับเคลื่อนและเป้าหมาย*. กรุงเทพฯ: เอกสารเผยแพร่การสัมมนา”บทบาทสถาบันอุดมศึกษาต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษประเทศไทย วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2567 โรงแรมอัสวิน แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ.
- สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา. (2557). *แนวทางและมาตรการเพื่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณพื้นที่แนวชายแดนของไทย*. กรุงเทพฯ: www.itd.or.th.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). สารสังเขปประเด็นการปฏิรูปประเทศไทยด้านเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2567). รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง บทบาทสถาบันอุดมศึกษาต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษประเทศไทย. กรุงเทพฯ: คณะกรรมาธิการการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม วุฒิสภา.

อดิพร เกิดเรือง. (2561). หลักการประเมินผลนโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

World Bank. (2011). Special Economic Zones: What Have We Learned? เข้าถึงได้จาก <http://siteresources.worldbank.org/INTPREMNET/Resources/EP64.pdf> เข้าถึงเมื่อ 8 เมษายน 2559

World Bank. (2011). Special Economic Zones Progress, Emerging Challenges, and Future Directions.

